

4

Elimschool, Hellendoorn

De structuur binnen cluster 4 loslaten

Samenvatting

Op SO Elimschool zitten kinderen met een internaliserende en een externaliserende problematiek bij elkaar in de klas. Zij hebben dezelfde benadering nodig: structuur, voorspelbaarheid, veiligheid. Het leesproject richtte de aandacht nadrukkelijk op het geven van onderwijs. Het dagprogramma is erop ingericht, de leerkrachten zijn geschoold. Er is veel discussie over het leesproject, met name begrijpend lezen. Stillezen, nodig voor begrijpend lezen, is voor autistische kinderen soms riskant: ze kunnen sterk gaan associëren en worden daardoor soms angstig. Dyslexie is een belangrijk item:

leerkrachten zijn geschoold in het signaleren en aanpakken ervan. Er is een leesgroepje ingericht voor kinderen die achterblijven bij hun groep. Dit groepje werpt veel vruchten af. Op studiedagen zijn veel voorbeelden uitgewerkt van leeslessen. Het belang van zelf lezen en boeken kennen is bij alle medewerkers onderstreept. Door de schoolbrede aanpak van het project doet niemand meer 'z'n eigen ding'. Knelpunten zijn een voldoende aanbod van geschikt leesmateriaal, automatiseren en het vervolgonderwijs. ■

De stoornis zoveel mogelijk onder controle houden

Paul Dronkert,

adjunct-directeur locatie

Elimschool

“Wij hanteren een brede toelating voor kinderen met een internaliserende en externaliserende problematiek. Binnen cluster 4 heb je kinderen die zich door hun problematiek in zichzelf terugtrekken en onopvallend aanwezig zijn. Andere kinderen uiten zich juist enorm in hun gedrag. Wij vinden dat deze kinderen bij elkaar in de klas les moeten hebben. Beide type kinderen hebben eigenlijk dezelfde benadering nodig. Wij zetten het didactisch onderwijs in als middel om een balans te krijgen tussen de stoornis van het kind en zijn didactische ontwikkeling. Wij willen de stoornis rustig houden, zo veel mogelijk onder controle. Het didactische programma is zo ingericht dat het niet te moeilijk of te makkelijk is. Niet onder-

vragen, want dan houden ze te veel energie. En met overvragen zit je snel aan de frustratiegrens. Iedere klas met vijftien leerlingen heeft een dubbele bezetting met leerkracht en onderwijs-assistent in twee met elkaar verbonden lokalen. Per klas bedienen we zo twee niveaus, de leerlingenindeling is hierop gebaseerd.

Veiligheid

Binnen onze school is er veel aandacht voor veiligheid, voorspelbaarheid en structuur. De kinderen kunnen dat niet voor zichzelf aanbrengen. Ze moeten zelf eerst de stof in een kleine setting op hun niveau oefenen, voordat ze hem kunnen begrijpen. Een ADHD'er moet je leren focussen. De pauzes zijn per bouw verdeeld met maximaal 45 kinderen tegelijk op het grote plein en een pleinwacht uit de eigen groep. Je moet meteen de vinger op de juiste plek leggen, want anders speelt de stoornis op. We hebben het plein en het kunstgras gescheiden. Op het plein is het verboden om met ballen te spelen, deze activiteit is voor sommige autisten te onvoorspelbaar. We hangen de werkjes in de gang op, omdat het in de klas te veel

prikkels geeft. Bij gymnastiek verkleden we ons in de lokalen, zodat ze allemaal fysiek hun eigen plekje hebben. We hebben daarnaast het 'Slakkenhuis', een plek voor de bovenbouwleerlingen waar ze, als ze dat zelf willen, zich kunnen terugtrekken. Die ruimte is bedoeld als extra ondersteuning, niet als straf.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Kinderen met een stoornis hebben vaak een lagere sociaal-emotionele leeftijd. We besteden extra aandacht aan die sociaal-emotionele ontwikkeling met gezamenlijke thema's door de hele school, aangevuld met een niveauboekje voor elke groep. In het speciale leerlingvolgsysteem kunnen ouders, leerlingen en leerkrachten scores invoeren. Zo krijgen we een goed beeld van de beleving van de leerling zelf en zijn omgeving.

Dyslexie

Het unieke is dat we door het leesproject schooldoorbrekend zijn gaan werken. De kinderen gaan allemaal naar hun niveaugroep. We hebben allerlei leesstructuren zoals tutorlezen, voor-door-koor lezen en duo-lezen. Daarnaast zijn we heel ver gevorderd in het dyslexieprotocol. We weten dat bij kinderen binnen het cluster-onderwijs er een grotere kans bestaat op de aanwezigheid van dyslexie. De leerkrachten kunnen allemaal heel vroeg signaleren, diagnosticeren en een speciaal ondersteuningsprogramma op de computer aanbieden dat teksten voorleest. Dan luisteren kinderen en werken ze op hun eigen tempo aan de methoden. We gaan nu meer aandacht besteden aan dyscalculie. Daar zijn de psycholoog en leerkracht specifiek in opgeleid.

»

We hebben veel discussie gehad over het leesproject en over begrijpend lezen.

'Bij gymnastiek verkleden we ons in de lokalen.'

Ouderbetrokkenheid

Het contact met ouders raakt in het speciaal onderwijs op grote afstand, want er is geen contact aan het hek. Daardoor voelen de ouders ook geen saamhorigheid meer en kunnen ze ook in een isolement raken. Dat is niet wat wij willen. Ouders moeten er van doordrongen zijn dat het speciaal onderwijs *an sich* goed is voor hun kind. De maatschappelijk werkster maakt de ouders meer wegwijs in de wereld verbonden aan het speciaal onderwijs. Ze organiseert koffieochtenden en minimaal vijf keer per jaar ouderavonden. Ze gaat op huisbezoek bij nieuwe ouders. Dan spreekt ze de regionale kaart van onderwijs en zorg met hen door. Bij crisisopvang wordt zij als eerste ingezet. Daarnaast begeleidt ze onze schoolverlaters samen met de leerkracht van die klas met informatie over hun eigen stroom.

Leiderschap

Opbrengstgericht werken is een grootschalig proces waarbij alle medewerkers betrokken zijn. Als je daarnaast ziet dat je een stuk van de structuur moet loslaten binnen cluster 4, dan word je als directeur alert. Je komt de oude leerkracht tegen die het oude goed vindt en de jonge leerkracht met vernieuwingsdrang. Maar ook medewerkers die vanuit hun specifieke expertise de verandering minder verantwoord vinden. We moesten allemaal geschoold worden en we hebben veel discussie gehad over het leesproject en over begrijpend lezen. Als je kinderen met een stoornis in het autistisch spectrum laat stillezen, dan lezen ze, maar niet datgene wat het boek wil zeggen. De leerkrachten willen dat leerlingen leren begrijpen waar het boek eigenlijk over gaat. Het was voor mij moeilijk om met die onmacht van collega's om te gaan. Uiteindelijk zie je dat er een win-winsituatie is ontstaan. Maar we houden nog steeds veel vragen over automatiseren of over het vervolgonderwijs. We hebben gewoon tijd tekort.

Eigen methoden

Ik wil heel graag meer boeken op school, zodat de leerlingen actuele boeken lezen en niet die van zes jaar geleden. Sommige leerlingen zijn al door alle boeken heen! Ook het leesonderwijs aan kinderen met dyslexie willen we verder verbreden. We kijken goed wat onze kinderen

'Het slakkenhuis is bedoeld als extra ondersteuning, niet als straf.'

nodig hebben en gebruiken daarvoor nu drie verschillende bronnen. Het zou enorm efficiënt zijn als de bestaande methodes beter afgestemd zijn op de beperkingen van de kinderen, dat zou ons leesonderwijs sterk vergemakkelijken." ■

Het leesgroepje

“J We lezen over voetbal of over een potvis op het strand. Als je hele makkelijke boeken leest, dan is dat niet zo leuk.

uf Paula: “We hebben hier tien groepen, ieder werkt op zijn eigen niveau. Als je een bepaald AVI-niveau hebt, dan lees je in de klas. M. komt uit groep 8 (Dassenburcht) en oefent extra in dit leesgroepje. Ml. (groep 7, Uilenboom) kan nog niet goed lezen en heeft dyslexie. Dat is pas dit jaar vastgesteld. Hij heeft ook een voorleesboek meegenomen van thuis. K. komt uit de Boomklevers (groep 4/5) en T. uit groep 5 (Beverdam) zit hier pas een jaar op school.”

“Ik kan niet goed in de grotere klas, dan ben ik veel te snel afgeleid.”

“We gaan boekjes lezen. De juf doet eerst de hele bladzijden, dan doen wij een helft en een andere helft. K. mag de eerste helft lezen, hij let extra op de punten. Ik moet een zin herhalen met een vraagteken.”

“Ik vind het zo'n leuk boek, omdat het echt niet kan. Het gaat over Timmie en Dolfje. Dolfje verandert in een weerwolf. De eerste keer veranderde hij op zijn zevende verjaardag. Z'n hele pyjama was verscheurd. Hij had een kip opgegeten. Nico pestte Theo en Dolfje heeft hem in z'n been gebeten. Ik vind dit een spannend boek. Ik hou niet van spannende boeken met schieten.”

“Wij lezen vier keer in de week in dit groepje van negen uur tot half tien. We hebben boeken over voetbal of over een potvis op het strand. En we mogen ook informatieboekjes lezen over carnaval, speurders van de politie en ezels. Ezels zijn hele sterke beesten, maar hun vacht is niet waterdicht. Daarom wonen er niet veel in Nederland, hier worden ze ziek. Daarom moet er ook altijd een hok zijn in een weiland.”

“Dit is een mapje, daar moet je alles van de gelezen boeken in schrijven. Ik heb 23 boeken in dit jaar gelezen. In het boekverslag schrijf je de hoofdpersonen op en waar het verhaal over gaat. Thuis heb ik de serie van *Snuf de hond*. Ik las thuis nooit, nu wel. Als je hele makkelijke boeken leest, dan is dat niet zo leuk. Hele moeilijke boeken vind ik vaak veel spannender.”

“Ik hou heel veel van informatieboeken. Ik wil ranger worden in een wildpark. Daar zitten heel veel leeuwen en olifanten. Ik heb ook in Afrika gewoond, Congo.” ■

Paula Boerkamp, lerares Uilenboom (groep 7)

“A Met rust, structuur en regelmaat naar de basis

Alle kinderen op onze school lezen tussen 9 uur en half 10. Kinderen met gewone ontwikkeling lezen in de klas. Bij een beheersing van midden 6 beginnen we met het stillezen. Als er een stagnatie is, krijgen ze direct extra aandacht. In een stilleesgroep wordt een *timetimer* gezet. Twee keer in de week geven we een miniles. De leerkracht bereidt een specifiek en klein onderwerp voor, iets over de schrijver of over de inhoud. Daarna gaan ze lezen, aan het eind vraag je terug op het begin. Kinderen in de stilleesgroepjes maken ook een boekverslag. Het doel is

dat elk kind op jaarbasis 25 boeken leest. In mijn gewone groep lezen kinderen Harry Potter! Dat zijn hele dikke boeken.

Structuur

Alle kinderen hebben gedragsproblemen en die remmen de cognitieve ontwikkeling. De meeste kinderen hebben een autistische stoornis, daarnaast komt veel ernstige ADHD voor. Deze kinderen hebben al zo vaak in een uitzonderingspositie gezeten, dat we ze hier eerst met rust, structuur en regelmaat terug brengen naar de basis. Overal hangen pictogrammen en dagplanningen. Veel kinderen zien fragmenten, maar geen samenhang. Autisten hebben veel moeite met sociale contacten en invoelend vermogen. ADHD'ers krijgen heel veel prikkels die ze niet kunnen ordenen. Maar eigenlijk vragen de kinderen allemaal vooral om structuur.

Leesgroepje

De leerlingen zijn erg enthousiast, het lezen is nu leuk. Het zijn allemaal kinderen die nu goed in hun vel zitten. Dit leesgroepje werpt veel vruchten af. De kinderen die uitvallen zitten in zo'n groepje. Er zitten twee oudere kinderen in, die al lang AVI 9 hadden moeten hebben. In één jaar tijd zijn ze wel twee AVI-niveaus gestegen. Er wordt op onze school gewoon veel meer gelezen. Ik had nog nooit een leesgroepje begeleid.

Veel boeken

We hebben een grote verzameling boeken opgebouwd en de bibliotheek levert kratten met boeken. We lezen tijdens de leestijd met de collectie van school, we gebruiken de kratten vooral bij het stillezen. Eens in de vijf weken gaan we met de kinderen naar de bibliotheek. We hebben een klassenpas en de kinderen kiezen hun eigen boek. Hoe verder een leerling in AVI-niveau is, hoe moeilijker het is om een leuk boek te kiezen. We hebben alleen jongens in de klas, maar soms zijn er wel 'meisjesboeken' bij.

Niveaugroep

Het leesproject is nu gestopt. We vinden als schoolteam dat het veel heeft opgeleverd en we willen ons leesonderwijs op deze manier blijven inrichten. Het moeilijkste was om het leesonderwijs op deze school goed op te starten. Wat past bij deze kinderen? Dat moet je ervaren. In de meeste klassen staan we met twee mensen, omdat je dan makkelijker kan opsplitsen met ongeveer tien kinderen in de grote ruimte en zes

Dit leesgroepje werpt veel vruchten af.

kinderen in een kleinere ruimte. Zo kan je op twee verschillende niveaus werken. Alleen bij lezen werken we klassendoorbekend met groepjes op niveau. Doe je dat met alle vakken, dan zitten de leerlingen nooit meer in de groep bij elkaar. Dat geeft te veel onrust bij deze kinderen.

Een punt lezen

Je moet echt *Fingerspitzengefühl* krijgen om goed met deze leerlingen om te gaan. In het begin maakte ik nog wel eens de fout om tegen

een kind te zeggen: "En nou ga je zitten." En boem, dan zat hij op die plek. Je moet paal en perk stellen aan het gedrag, nog voor het zich vertoont. De Boomklevers is een groep met langzame leerlingen die moeilijk dingen opnemen. Neem K. uit het leesgroepje. Op de plek waar een punt staat, moet hij die ook lezen. Hij doet het soms expres verkeerd, misschien wel om meer aandacht van mij te krijgen." ■

'Overall hangen pictogrammen en dagplanningen.'

De effecten van onderwijs

Theo Knol, directeur van SO/VSO de Elimschool en SO de Wissel

“H

ier stond veertig jaar geleden een medisch kinderhuis voor kinderen met een medische indicatie, van suikerziekte tot en met epilepsie. Al snel kwam de roep om onderwijs. Een noodgebouwtje hebben we uitgebouwd tot school. Pas sinds 25 jaar zitten hier externe leerlingen, waardoor de medische problemen verschoven naar sociaal-emotionele problemen en vervolgens naar de ‘ontdekking’ van autistische leerlingen. We hebben nu een regionale functie met een doorgaande lijn in het voortgezet speciaal onderwijs en een dagopvang voor het jonge kind. De jonge kinderen hebben ontzegging van de leerplicht, zodat ze kunnen wennen aan

het onderwijs en genoeg tijd houden voor hun specifieke programma. We verzorgen verder het onderwijs aan drie vestigingen voor Dagopvang Jonge Kind met totaal 32 leerlingen, die ook op dit terrein zijn gehuisvest. Er is daar ook een longstay-afdeling, met leerlingen die zodanige problematiek hebben dat ze niet thuis kunnen wonen.

Duwtje in de rug

Onderwijs wordt op deze school steeds belangrijker. We zien met name drie effecten. Onderwijs kan de successtory zijn die deze leerlingen een duwtje in de rug geeft. Gedragmatig vierden ze geen successen. En als er dan prestaties te vierden zijn, dan is dat echt bijzonder. Daarnaast richt het onderwijs de aandacht zodanig dat er geen tijd is om in hun stoornis te vervallen. Alle problematiek vereist tot slot dat we goed in beeld moeten hebben wat zo’n kind vraagt. We spreken de leerling aan via z’n stoornis. We besteden veel aandacht aan warme overdracht en hebben de deur open voor vragen. De Commissie van Begeleiding fungeert als spin in het web.

Variabel plafond

Plat gezegd moeten leerlingen zoveel mogelijk lezen en moeten ze het leuk gaan vinden. Wij vonden dat alles wat in het regulier basisonderwijs wordt aangeboden ook op deze school moet kunnen. Maar dan wel binnen onze specifieke aanpak met eigen tempo, aangepaste instructies en eigen (bekende) leerkrachten. Bij onze kinderen mag je eisen stellen, maar het plafond is variabel. We vonden dyslexie moeilijk om te bedienen. Leerlingen met een

hele sterke
vorm van
autisme kan
je niet stil
laten lezen.

Die leerlingen
gaan associëren

en krijgen daardoor ook angsten. Dan lezen ze niet meer. Waar een ander kind het verhaal een plaats kan geven, blijven zij in hun kringetje ronddraaien. Als je ze hardop laat lezen, weet je dat ze met die tekst actief bezig zijn. Maar bij het hardop lezen ga je weer snel het begrip verliezen. De veronderstelling vanuit het leesproject was dat als je heel veel leest, je het ook gaat begrijpen. Wij vinden dat begrijpend lezen aparte aandacht nodig heeft. De sociaal-emotionele leeftijd van onze leerlingen loopt achter vanwege de stoornis. Dat heeft voor begrijpend lezen de consequentie dat ze begeleiding nodig hebben om hun gedachten te structureren.

***Bij onze kinderen mag
je eisen stellen, maar het
plafond is variabelen .***

'Leerlingen moeten zoveel mogelijk lezen en het leuk vinden.'

Borgen

De lijntjes hier zijn korter dan kort. Dat moet ook wel, want de kinderen presenteren zich voluit met hun gedrag. Iedereen wordt aangesproken door de stoornissen van de leerlingen. Daardoor is het onmogelijk voor leraren om hier hun eigen eilandje te maken. Men weet ook dat de speerpunten weloverwogen zijn gekozen en dan is het aan ons om het te borgen. Er staan 180 leesminuten per week op het lesrooster, we borgen het in de handelingsplanning.

Bij elkaar zetten

Ik heb de aanpak van het leesproject ook op De Wissel in Almelo geïntroduceerd. Ik merkte dat de systematiek direct werd overgenomen. De kartrekkers hebben contact met elkaar gezocht en kennis uitgewisseld. Daarnaast hadden we externe begeleiding. Ik selecteer natuurlijk ook wat mogelijk is. In het hele programma zit een goede feedback, dan wordt het al snel duidelijk welke voortgang is geboekt. Daarnaast is er een regiegroep per locatie. De regiegroep controleert op basis van het leesproject of iedereen de afspraken uitvoert. Met de dubbele bezetting hebben we de mogelijkheid om jonge en ervaren mensen bij elkaar te zetten. Daardoor benutten we onze expertise optimaal." ■

Groepsgesprek met leerlingen van de Dassenburcht (groep 7/8), en Rolf Westerik, onderwijsassistent

“W

e hebben allemaal een stoornis. Vaak iets met autisme. Je gaat automatisch goed met elkaar om. De groepen op deze school zijn kleiner. Er zijn veel meer leerkrachten. De klassen worden opgesplitst, bij elk onderdeel is het hetzelfde. Als ik iets heel spannends heb, krijg ik migraine. Als het allemaal voor mij herkenbaar is, krijg ik geen hoofdpijn. Als ik een weekendje naar Duinrell ga, moet ik dat niet een hele maand van tevoren weten, maar de ochtend ervoor. Ik vergelijk dat met een elastiekje; als je dat de hele tijd gespannen houdt, dan knapt het.”

“Mijn ouders hebben me verteld dat we over twee maanden naar Zuid-Limburg gaan. Ik kan me wel rustig houden.”

“Ik vind de musical lastig: mijn plankenkoorts. Ik word heel erg zenuwachtig. En ik hou bij die musical liever mijn eigen kleren aan. Op het plein heb je verschillende plaatsen waar je moet verzamelen. Dan hoef je niet allemaal tegelijk door de ingang.”

“Het is bewezen door wetenschappers dat er veel minder meisjes zijn met een stoornis autisme. Eén op de 400 kinderen heeft zo’n

***Lezen is leuk als je een leuk boek hebt.
Maar dat is bij iedereen verschillend,
dus je weet niet of een boek leuk is.***

stoornis. We hebben laatst zo’n boekje gehad *Ik ben speciaal*.

Dan moest je uitrekenen hoeveel mensen in Nederland autisme hebben.”

“Toen het lezen begon moest het hele lesprogramma aan één leesles worden aangepast. Dat vond ik niet leuk, want alles moest anders en we hadden minder tijd voor leuke dingen. Lezen is leuk als je een leuk boek hebt. Maar dat is bij iedereen verschillend, dus je weet niet of een boek leuk is.”

“Ik heb dyslexie. Dat is een soort stoornis dat je moeite hebt met lezen en spelling. Ik heb een speciaal boekje om te lezen. En mijn computer kan het voorlezen. Sommige kinderen moeten naar groepjes. Hommellezen, dat is meer duo met elkaar. En Ralfi lezen, de juf leest eerst een stukje en dan lees je een half uur. Elke dag, een week lang, dezelfde tekst. Dat is wel saai.” ■

***Nieske ter Telgte,
leerkracht, individueel
didactisch begeleider
en kartrekker
van het leesproject***

“J

De praktijk van alledag is van groot belang

e komt relatief gezien veel kinderen tegen die naast hun stoornis ook heel veel moeite hebben met lezen. Het is van belang dat onze kinderen toch leren lezen. De maatschappij is geletterd en je moet op die manier leren jezelf te redden. Het is heel fijn als je een boodschappenbriefje kan maken. Door onze historie, een medisch kindertehuis, waren wij gericht op gedragsproblematiek. In zijn algemeenheid is dat de ontwikkeling van het speciaal onderwijs.

Leerkrachttutoren

Doordat ze veel meer bezig zijn met onderwijs, verminderen hun gedragsproblemen. Maar ze hebben ook een hele korte concentratietijd. Je moet daarom constant zorgen dat het onderwijsaanbod afwisselend is. Het leesproject heeft bij ons op de kaart gezet dat er in de hele school een moment is dat we met z'n allen lezen. Lezen is van levensbelang, dat betekent dat je er elke dag tijd voor inruimt. Het gaat om kilometers maken, ook al vind je het moeilijk. Tutoren zijn bij ons leerkrachten en geen oudere leerlingen. De tutor wordt wel degelijk fors belast en oudere leerlingen moet je niet uit hun eigen onderwijsprogramma halen.

Kleuren en klanken

Er wordt in het leesproject uitgegaan van een groei van twee AVI-niveaus per jaar. Dat is bij ons niet voor iedereen haalbaar. Maar je moet wel een doel hebben waar je naar toe wilt werken. Voor zwakkere leerlingen doe ik Ralfi en *Taal in blokjes*. Alle klanken hebben een kleur, via een fonologische en leerpsychologische methode. De klankstructuur van het taalsysteem wordt op deze manier zichtbaar gemaakt. Kinderen gaan ook in kleuren denken. Er was een meisje die vond dat de maandag geel was. Bepaalde dingen blijven dus op een andere manier hangen. »

Alledag

We nemen bijna alle Cito-toetsen bij de leerlingen af. We moeten leren er meer gebruik van te maken en nauwkeuriger te kijken wat er uit de toetsen komt. We hebben meegedaan aan de proeftoetsen van het Cito en daaruit bleek dat bijvoorbeeld de rekentoetsen te verhalend zijn. Maar als een kind boodschappen gaat doen met vijftig euro dan moet hij toch kunnen uitrekenen wat hij ervan kan kopen. Verhalend rekenen is de praktijk van alledag en die is voor onze leerlingen van groot belang. We draaien nu een alternatief leerlingenrapport uit, daarin kan je zien op welk regulier basisschoolniveau een kind functioneert. Het is voor ons een heel proces om daarnaar ook te gaan handelen. Je moet toetsen omdat je verder wilt met de kinderen, je doet het niet om het toetsen zelf.

Jonge kinderen

We hebben voor elke klas een borgingsmap gemaakt, waarin we in grote lijnen de aanpak hebben geschetst. Dan gaat het om de tijd die is ingeroosterd, de leesgroepjes en de verschillen tussen stillezen en hommel lezen. Er komt ook een grote detailmap. De aanpak van het project blijven we toepassen, omdat we zien dat de kinderen veel beter presteren. Ik zou ook graag willen beginnen met de veel jongere kinderen. Wat hebben die specifiek nodig? Hoe moeten we dat opzetten?" ■

Doordat ze veel meer bezig zijn met onderwijs, verminderen hun gedragsproblemen.

'De klankstructuur van het taalsysteem wordt met kleuren zichtbaar gemaakt.'

'We hebben veel zwakke lezers.'

“W Groepsgesprek met Regiegroep LIST

“We zitten nu aan het eind van het leesproject. In het eerste jaar hebben we alle boeken geïnterviewd en geordend op niveaus, kasten aangeschaft en een nieuw onderwijsaanbod gemaakt. We hebben kernboeken en prentenboeken aangeschaft van de Kinderboekenweek. Daarnaast is de aanvankelijk leesmethode vernieuwd en hebben we afspraken gemaakt met de plaatselijke bibliotheek. We mogen gratis en heel royaal boeken lenen, per twee maanden meer dan twintig boeken per klas. We hebben de randvoorwaarden nu meer dan op orde.

Niemand doet zijn eigen ding meer.

Te veel prikkels

Alle roosters moesten op één lijn om 's ochtends te beginnen met veertig minuten lezen. Dat was

een grote omschakeling. De een was gewend om een inloop te houden, we zaten met koken, met gym en het gebruik van de ruimtes. Er was weerstand vanwege de stoornis van de kinderen. Het wisselen is voor deze kinderen lastig: de een wordt angstig, de ander verward of heel druk. Andere leerkrachten zijn minder veilig en de boekjes op tafel geven te veel prikkels.

Boekenbabbel

Een paar mensen bleven de leesles moeilijk vinden, met name de invulling van de minilessen. Daar hebben we een andere naam aan gegeven, het heet nu boekenbabbel. Mensen dachten véél groter, maar het ging om hele kleine dingetjes. We hebben op studiedagen veel voorbeelden gekregen en tijd om met elkaar te delen hoe je het aanpakt. We hebben veel zwakke lezers en dan is de eigen creativiteit snel uitgeput.

»

Leeshouding

Enkele medewerkers die de leesgroepjes begeleidden, lazen zelf niet. We hebben het belang van zelf lezen en boeken kennen bij hen onderstreept. Wees bewust van je leeshouding, lees spannend voor. Dit jaar gaan we drie keer een boekenhoekje in de klas inrichten. Leerkrachten hebben we de opdracht gegeven om tenminste één nieuw jeugdboek per jaar te lezen. Het werken in het speciaal onderwijs betekent veel bureaucratie met heel veel verslagen die bij toetsmomenten allemaal moeten worden aangepast. Nu kost het leesproject gelukkig geen extra tijd meer. Schoolbreed heeft het project veel gedaan, niemand doet z'n eigen ding meer.

Oplossingen verzinnen

We moeten zorgen dat het leesproject doorgaat en we hebben nog veel te doen.

Met name in de onderbouw zijn we nog maar heel kort bezig.

We moeten oplossingen verzinnen voor de momenten dat er één collega voor de groep staat. Observaties zijn noodzakelijk, anders zakt het snel weg. Daarnaast leeft de grote wens om de boekenkast verder uit te breiden tot en met de hoogste niveaus. Wil je ze bieden wat je ze wilt bieden, dan blijft dat erg lastig door de enorme grote niveauverschillen per klas. Ouders zijn nog enorm zoekende naar een goede behandeling, vaak ook met wisselende medicatie. Dat is voor ons erg moeilijk om op te vangen." ■

***We hebben het belang van zelf
boeken lezen en boeken kennen bij
alle medewerkers onderstreept.***

TIPS OM MORGEN MEE TE BEGINNEN!

Tips voor het leesproject

- Van conciërge tot directeur, iedereen moet gemotiveerd zijn om mee te werken aan het project, we hebben elkaar nodig om een zo hoog mogelijke opbrengst te halen.
- Volg, binnen het project, ook je eigen koers. Gooi je ervaringen vanuit het verleden niet zomaar overboord! Weeg altijd mee dat je wel een school voor speciaal onderwijs bent. Het speciaal onderwijsconcept blijft het belangrijkste.
- Probeer lezen te promoten onder je leerlingen door middel van themaweken. Binnen de Elimschool proberen wij vier keer per jaar boeken te promoten rond een actueel thema. Betrek ook zeker ouders daarbij. Zij moeten vanuit hun positie hun kinderen motiveren tot lezen.
- Zorg voor genoeg leesboeken op elk niveau, zodat leerlingen kunnen kiezen wat ze willen lezen. Kijk naar aanbiedingen, restpartijen of boekenmarkten in de regio.
- Zoek contact met de plaatselijke bibliotheek om te kijken wat zij voor je kunnen betekenen.

Tips voor cluster 4-onderwijs

- Wees een school midden in de maatschappij, isoleer je niet. Kijk om je heen! Straal de visie uit: Regulier waar het kan en Speciaal waar het moet.
- Bevorder dat leerlingen zo zelfstandig mogelijk werken, ook wanneer er sprake is van een stoornis of beperkte cognitieve capaciteiten. Met leerlingen die gewend zijn min of meer zelfstandig te werken valt veel beter en gemakkelijker te differentiëren in de leerstof.
- Gebruik binnen je onderwijs ook een methode voor Sociaal-Emotionele Vaardigheden en betrek ouders daar, waar mogelijk, volop bij.
- Sta open voor nieuwe ideeën, maar wees voorzichtig met het invoeren daarvan. Niet alles hoeft beter te zijn, zeker niet in relatie met de visie op speciaal onderwijs.
- Probeer te allen tijde vanuit een eenduidige teamvisie de kinderen te benaderen. Eén lijn binnen de school is van wezenlijk belang.

Schoolgegevens

De Elimschool, Hellendoorn

Cluster 4

Denominatie: Interconfessioneel

Aantal leerlingen: 160

Aantal lesgroepen: 11

Contactpersonen:

- Theo Knol, directeur Elimschool
E-mail: t.knol@elimschool.nl
- Paul Dronkert, adjunct-directeur
E-mail: p.dronkert@elimschool.nl

Teamgrootte

23 leraren = 14 WTF (werktijdsfactor, red.)

9 onderwijsassistenten = 6 WTF

7 onderwijsondersteunend personeel = 5 WTF

2 directieleden = 1,5 WTF

www.sotog.nl

www.elimschool.nl

Organisatie

De Elimschool maakt deel uit van de Stichting Speciaal Onderwijs Twente en Oost Gelderland, een stichting met lesplaatsen in Borculo, Doetinchem, Lochem, Zutphen, Hellendoorn en Almelo. De scholen verzorgen onderwijs aan leerlingen met gedrags- en/of psychiatrische problemen in de leeftijd van 4 tot 20 jaar.

Visie

De Elimschool biedt een positief pedagogisch klimaat, een veilige omgeving en een constructief ondersteunende leeromgeving aan kinderen met een internaliserende en/of een externaliserende problematiek. Binnen alle lesgroepen wil de Elimschool bevorderen dat leerlingen zo zelfstandig mogelijk werken, ook wanneer er sprake is van een stoornis of beperkte cognitieve capaciteiten.

Project Opbrengstgericht werken

Het leesproject, uitgevoerd binnen de Elimschool, werd de afgelopen twee jaar door externen ondersteund. De invoering van het leesproject heeft geleid tot belangrijke verschuivingen in het denken en doen met betrekking tot het leesonderwijs: van techniek naar begrip en beleving, van hardop naar stillezen, van divergente naar convergente differentiatie, van remediëren naar preventie van problemen en vroegtijdig ingrijpen, van aanpakken buiten de klassensituatie naar instructie door de groepsleraar, van toetsen als beoordeling naar toetsen om het onderwijsaanbod aan te passen, van methode naar didactiek. Gegarandeerd 180 lees oefenminuten in de bovenbouw en 350 lees oefenminuten in de onderbouw.

